

Mosterd sprak met

Ricardo Petrella

Dromen MOET

Het gaat niet goed met onze wereld. Je mag dan wel bereid zijn te aanvaarden dat sprookjes bestaan, we bevinden er ons niet in. Hoewel mensen verlangen naar welzijn, solidariteit en gemeenschappelijke veiligheid, primeren momenteel de individuele rijkdom en het eigenbelang. De boodschap van Prof. Dr. Ricardo Petrella is niet mis te verstaan: we moeten met zijn allen de milieuproblematiek en de onrechtvaardige structuren van onze maatschappij prioritair aanpakken. We hebben geen tijd te verliezen. De 'peetvader' van het mondiale watercontract reikt ons ideeën aan om terug greep te krijgen op de samenleving. Laat de droom van menselijkheid herleven.

MOSTerd: Wie is Ricardo Petrella? Hoe zou je jezelf willen voorstellen aan onze lezers?

Petrella: Ik ben een *wateractivist* en een *man van het woord*. Ik werk met woorden. Ik praat en ik schrijf. Sinds ongeveer 15 jaar gaat mijn interesse in het bijzonder uit naar *water*.

MOSTerd: Waarom precies water?

Petrella: Als voorzitter van de Groep van Lissabon publiceerde ik 'Grenzen aan de concurrentie' (1994). Ik suggereerde toen om een mondiaal sociaal contract af te sluiten. En de mensen vroegen: wat betekent dat, een mondiaal sociaal contract? Ik zei: neem bijvoorbeeld water. Water behoort iedereen toe. Water is essentieel voor iedereen. Niet enkel voor jou en mij, voor ons, maar voor iedereen. Ook voor bomen, voor dieren, voor onze cultuur, voor de industrie. Laten we dus een mondiaal contract over water maken, zodat water rechtvaardig kan verdeeld worden. Later

heb ik dan het watermanifest geschreven: "Water als bron van macht" (1999). Ik probeerde water ruimer te zien dan enkel een natuurfenomeen. Water is maatschappelijk belangrijk. Water is de uitdrukking van leven. De manier waarop een gemeenschap met water omgaat, bepaalt haar eigenheid. Water heeft verschillende dimensies. Het is een complex gegeven. Er zijn bijvoorbeeld financiële aspecten. Wie zorgt voor water? Wie betaalt de zuiveringsstations? Dat kost heel wat aan een gemeenschap. Er zijn juridische aspecten. Er zijn wetten nodig. Wie beslist over het water? Er ontstaan oorlogen en conflicten over water.

MOSTerd: Water is dus niet enkel een toevallig gekozen voorbeeld?

Petrella: Neen, water is alles. Water betekent al of niet leven. En toch wordt water nu gereduceerd tot *koopwaar*. Water is een luxeproduct geworden, terwijl het een algemeen erkend werelderfgoed zou moeten zijn.

MOSTerd: Hoe is het zover gekomen?

Petrella: In de loop van de laatste dertig jaar zijn de mensen de zin van het leven kwijtgeraakt. Hun eigen leven vinden ze belangrijk, maar ze hebben geen gevoel meer voor de waarde van gemeenschappelijk leven. Ze weten niet meer wat gemeenschapsrijkdom betekent. Als je aan jongeren én ouderen vraagt: wat is rijkdom, dan denken ze onmiddellijk aan een huis, auto, vakanties, *gsm...* *hun eigen rijkdom*. Maar als we het begrip gemeenschapsrijkdom kwijt zijn, dan zijn we ook de zin van collectief leven kwijt. En als we dat kwijt zijn, wat is dan nog de zin van het leven? Ons kapitalistisch systeem legt de nadruk op individuele eigendom. Maar het najagen van individueel succes leidt tot mondiale verarming en sociale uitsluiting en reduceert alles tot handelswaar. Blind geloof in wetenschap en technologie draagt daartoe bij. Hoe meer je gelooft dat je leven en toekomst afhankelijk zijn van wetenschap en technologie, hoe meer het leven *handelswaar* wordt. De machthebbers zeggen ons dat ze de oplossing voor alle problemen hebben, nl. technologie. Als waterbevoorrading een probleem wordt, maak je geen zorgen, we kunnen water ontzilten. Met grote dammen brengen we rivieren waar we willen. De verdwijning van ijskappen en gletsjers zal veel oceanen vervuilen. Geen probleem, we hebben waterzuiveringsstations. Eigenlijk zeggen

ze tegen de mensen, maak je geen zorgen, de technische vooruitgang lost het op. Maar als dat zo is, dan is het water (dus het leven) handelswaar. Het is geen sociaal, rechtvaardig verdeeld product meer, in termen van waarden en keuzes die kunnen gemaakt worden. Want een bijkomend gevolg is dat zij die het water ontziltten, er de baas over zijn. Zij die de turbines voor grote dammen controleren, beslissen waar en wanneer het water beschikbaar is. En pas op, er moet natuurlijk ook winst gemaakt worden! Als je water wilt, zul je ervoor moeten betalen. Water tot koopwaar reduceren, is het leven tot koopwaar reduceren.

MOSterd: En wat kunnen we daaraan doen?

Petrella: Het systeem veranderen. Verandering brengen in een maatschappelijke structuur is echter niet gemakkelijk. Maar het moet! We moeten de jongere generatie vertellen dat ze moet klaar staan om het systeem te veranderen. Zij moeten beseffen dat zij de macht hebben om de nieuwe politieke, sociale en culturele agenda te bepalen. De huidige maatschappij moet veranderen. *Nu, niet morgen!* En die verandering moet radicaal zijn. Het is echt heel dringend en een collectieve inspanning is nodig.

MOSterd: MOS wil een positieve boodschap brengen. Is dat nog wel mogelijk?

Petrella: De positieve boodschap voor jongeren is dat *zij moeten veranderen*. En zij hebben de macht om dat te doen indien ze niet op het spoor van vandaag blijven. Mensen worden nu geduwd in een richting om het huidige systeem te versterken. Maar daardoor worden de problemen alleen maar erger. We kunnen de problemen niet oplossen door de processen te versterken die de problemen veroorzaakt hebben. Maar ik geef toe, veranderen is niet simpel. En een collectieve verandering is nog moeilijker. Maar individuele verandering is onvoldoende! Dan vertrou-

wen we de oplossing van collectieve problemen toe aan de keuze van het individu. Neem bijvoorbeeld consumptie. De machthebbers zeggen: wees een verantwoordelijke consument. Maar daardoor verandert het systeem niet! Laten we veronderstellen dat een miljoen Belgen hun consumptiegedrag verandert. Wat zou het effect zijn? Als het systeem dat de collectieve regels niet wil veranderen, tegelijk blijft bestaan? Neem het gebruik van toxische producten. Je kunt niet wachten tot elk bedrijf afzonderlijk de wil begint te vertonen om die producten niet meer te gebruiken. Grote en succesvolle veranderingen zijn altijd het resultaat van *collectieve beslissingen*.

MOSterd: Zijn het Kyoto-protocol en wat in Bali afgesproken is dan een stap vooruit?

Petrella: Ja, maar de VS wil niet veranderen. De VS gijzelt de wereld. De druk op de VS was niet erg groot op de conferentie. De anderen waren bang om de VS in de hoek te drukken. De druk om resultaten te hebben was te groot. Men wou Bali niet verlaten zonder akkoord, dus accepteerden ze welke overeenkomst ook. En dat is heel erg dom. Het is beter geen overeenkomst te hebben en ieder op zijn verantwoordelijkheid te wijzen dan de mensen de indruk te geven dat ze zich geen zorgen hoeven te maken, dat we op het goede spoor zitten.

MOSterd: Als ik je goed begrijp, moet MOS dus minder focussen op individuele gedragswijziging, maar meer aandacht besteden aan leren democratisch participeren om het systeem te kunnen wijzigen.

Petrella: Absoluut. Vandaag wordt er aan reclame 560 miljard dollar per jaar uitgegeven. Als je 180 miljard per jaar gedurende 10 jaar investeert, kan iedereen op aarde beschikken over 50 liter drinkbaar water per dag, heeft hij 35 m² voor huisvesting, voldoende voedsel, je reduceert kindersterfte tot een aanvaardbaar cijfer en iedereen heeft de kans om tot 14 jaar naar school te gaan. Dát is minimum recht op leven. Maar dat geld wil onze maatschappij niet investeren. Wel 3x zoveel per jaar voor reclame. Dát moet veranderen. *En daarvoor heb je kritische mensen nodig die collectief beslissingen durven en kunnen nemen.*

MOSterd: Moeten we jonge mensen wel met al die problemen confronteren?

Petrella: Je moet ze zeggen waar het op staat. Waarom spreken de mensen over klimaatverandering en niet over klimaatcatastrofe, chaos, vernietiging? Het gaat hier om een dramatische verwoesting. Klimaatverandering klinkt goed. Verandering is een natuurlijk fenomeen. Leg dan maar eens uit dat het hier *niet* gaat om een natuurlijk fenomeen, maar dat *wij* dat veroorzaken. Het woord verandering verdoezelt dat we ons in een dramatische situatie bevinden. Je moet duidelijk maken aan de jeugd dat de situatie op alle gebied gewoon catastrofaal is.

MOSterd : Is het niet utopisch om te proberen het systeem te veranderen?

Petrella: Dromen moet. Dromen is niet de realiteit ontvluchten. *Dromen betekent vanzelfsprekendheden laten varen, afstappen van de paden van de gehoorzaamheid, zichzelf projecteren in een andere werkelijkheid.* Moet ik opsommen wat honderd jaar geleden allemaal onmogelijk werd geacht? Het algemeen kiesrecht, de achturige werkdag, de ziekenkostenverzekering, het pensioen, de afschaffing van kinderarbeid.... Allemaal zogenaamd utopische eisen die door de westerse welvaartmaatschappij dankzij strijdvaardigheid, de opofferingen en het rechtsgevoel van honderden miljoenen mensen werkelijkheid zijn geworden.

Geschiedenis overstijgt bovendien de generaties. Ik neem beslissingen vandaag en houd rekening met de rechten van de toekomstige generaties. Elke beslissing vandaag heeft gevolgen in de toekomst. We moeten niet alleen aandacht hebben voor het nu en laat de rest maar over aan God. Je kunt geen rechtvaardig waterbeleid voeren enkel voor je eigen behoeften. Je moet rekening houden met de waterrechten van je kinderen en kleinkinderen.

MOSterd: Hoe maak je dat duidelijk aan jongeren?

Petrella: Luister, ongeveer drie miljard mensen zijn arm. Meer dan anderhalf miljard mensen hebben geen directe toegang tot drinkwater, niet omdat er geen water is, maar omdat wij het vertikken er iets aan te doen. Dat is sociale onrechtvaardigheid. Een

onrechtvaardigheid van de mensen. En dat kun je veranderen.

MOSterd: Hoe kunnen we jongeren duidelijk maken dat je ook zelf beter wordt van verandering en gedragswijziging ten voordele van het milieu?

Petrella: Verandering wordt inderdaad teveel geassocieerd met achteruitgaan, je dingen niet kunnen permitteren, je levensstandaard doen dalen. Het systeem veranderen betekent niet dat we de kwaliteit van ons leven doen dalen. Integendeel, als we er in slagen het systeem te veranderen zal de kwaliteit van ons leven er net op vooruit gaan. Voor iedereen. Maar dan belanden we terug bij de definitie van rijkdom....

MOSterd: Moeten wij dus focussen op solidariteit en participatie eerder dan op de milieuthema's?

Petrella: Ja en neen. Milieukwesties leggen problemen van sociale onrechtvaardigheid bloot. Milieu is meer dan natuur alleen. Milieu is een sociaal, politiek, economisch gegeven. En culturele keuzes hebben een milieucomponent.

Je moet jongeren bijbrengen dat hun toekomst afhankelijk is van de graad van collectiviteit die ze kunnen opbrengen. Educatie moet betekenen: samen kennis vergaren over hoe we moeten samenleven en veranderingen forceren, niet voor jezelf een goed diploma halen om als individu meer kansen te hebben. Dan creëer je een rivaliserende maatschappij. Het is gemeenschapsgevoel dat we nodig hebben.